

ਫੁਲ ਬੈਂਚ

Before ਐਸ.ਐਸ. ਦੁਲਟ, ਏ.ਐਨ. ਗਰੇਵਰ ਅਤੇ ਪੀ.ਸੀ. ਪੰਡਿਤ,]]

ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਉੱਤਮ, ...ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ,..... ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰ. 66 ਆਫ 1963।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ (1950)-ਆਰਟ. 226-ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ-ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਕੇਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਹੈ। ਨਿਯਮਤ ਕਾਰਵਾਈ ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੇਸ ਦੇ ਸਹੀ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕੇਰਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਧਿਆਇ 4- ਵਿਚਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਰੈਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਏਗੀ

ਜੇ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ। F(b), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖੰਡ VI

21 ਜਨਵਰੀ, 1964 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੁਲਟ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਸੀ. ਪੰਡਿਤ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 12 ਮਈ, 1965 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੁਲਟ, ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਏ.ਐਨ. ਗਰੇਵਰ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਸੀ. ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ 1. ਡੀ. ਦੁਆ, ਮਿਤੀ 25 ਜਨਵਰੀ, 1963, 1961 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 563 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ।

ਅਬਨਾਸ਼ਾ ਸਿੰਘ, ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ਰਮਾ ਨਾਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਐਲ.ਡੀ. ਕੋਸ਼ਲ, ਆਰ.ਸੀ. ਡੋਗਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ।

ਗਰੇਵਰ, ਜੇ. ਗਰੇਵਰ, ਜੇ.-ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ। ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਸਟੇਟ ਦਫਤਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੇਖਾਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਸਥਾਈ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਸਨ। 4 ਅਪ੍ਰੈਲ 1959 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਉੱਤਮ ਨੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ 13 ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ, ਜਦਕਿ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ

ਚੁੱਕੇ ਸਨ, 15 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ. ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ

-2-

ਦਿੱਤਾ ਸੀ 25 ਜਨਵਰੀ, 1963 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ, ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ।

ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੰਦਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ

"(1) ਕੀ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ; ਅਤੇ

(2) ਕੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਤੱਥ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਜਾਂ, ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ?"

ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛੂਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹਿਸ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਥਾਈ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਜਿੱਥੇ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ

-4-

ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ।

ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਬਨਾਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਅਹੁਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਨੋਰਥ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1) ਵਿੱਚ, ਐਸ.ਆਰ. ਦਾਸ, ਸੀ.ਜੇ. ਨੇ ਪੈਰਾ 28 ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਨੌਕਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਤ੍ਰ੍ਹਾਂ:-

(1) ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹਰ ਵਾਰ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(2) ਇਸੇ ਤ੍ਰ੍ਹਾਂ, ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) ਦੁਰਾਚਾਰ, ਲਾਪਰਵਾਹੀ, ਅਕੁਸ਼ਲਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਯੋਗਤਾ ਉਹ ਮਨੋਰਥ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਕ ਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ

ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ।

(4) ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਬਿਨਾਂ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ

-5-

ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨੌਕਰ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦੁਰਾਚਾਰ, ਲਾਪਰਵਾਹੀ, ਅਯੋਗਤਾ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 311 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਚਾਗਲਾ, ਸੀ.ਜੇ., ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਗਣੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ, ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2) ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ:-

"ਜੇ ਵੀ ਮਨੋਰਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤਾਂ ਇਰਾਦਾ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 240(3) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 311 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਨੌਕਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਨੌਕਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹੋ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਅਣਗੌਲੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜੇ ਸਹੀ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

ਜਗਦੀਸ਼ ਮਿੱਤਰ ਬਨਾਮ ਦਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (3) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਦੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਐਸ.ਆਰ. ਦਾਸ, ਸੀ.ਜੇ., ਗਜੇਂਦਰਗੜਕਰ, ਜੇ. (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ, ਜੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਨੈਕਰ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 240(3) ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ. ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ, ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਅਸਥਾਈ ਨੈਕਰ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ

-6-

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਫਿਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਅਸਥਾਈ ਨੈਕਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਫਾਰਮ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਰਣਾਇਕ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਮਿੱਤਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਮੁੱਢਲੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਡਿਸਚਾਰਜ ਦਾ ਆਦੇਸ਼, ਜੇ ਆਖਿਰਕਾਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਦਾ ਆਦੇਸ਼, ਜੇ ਨੈਕਰ 'ਤੇ ਕਲੰਕ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 240(3) ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਡਿਸਚਾਰਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਰਾਦਾ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਨੌਕਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਕੌਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। en en 6/20 ਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਾ-ਮਾਫੀ ਜਾਂ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਅਨਿੱਖੜਵੇਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਰਜ਼ੀ ਨੌਕਰ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਬਨਾਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਲਈ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ

-7-

ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਟਰ ਦਾ ਕੇਸ ਖੁਦ. ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਸ. ਸੁਖਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ (4) ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਸਹਾਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1945 ਵਿੱਚ, 1952 ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੋਂ ਉਸਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1953 ਵਿੱਚ ਉਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ, ਗਜ਼ੇਟਰਗੜਕਰ, ਜੇ. (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸੀ) ਜਗਦੀਸ਼ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: -

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੇ ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਗਲਤ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਰੇਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਬਾਅਦ

ਉਲਟਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਵਾਪਸੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜੇ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ।

ਸ੍ਰੀ ਅਬਨਾਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸੁਖਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਦਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ 18 ਸਤੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ। ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ-

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਵਾਜਬ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਲਟਾ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ

8

ਬਣਾਉਂਦਾ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ, ਸਰਕਾਰ ਉਲਟਾ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੰਦਭਾਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮੁੜ ਸੰਸਕਰਣ ਹੈ, , ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ।"

ਸ੍ਰੀ ਅਬਨਾਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਗੇ ਪੀ.ਸੀ. ਵਾਧਵਾ ਬਨਾਮ ਦਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (5) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੀ.ਸੀ. ਵਾਧਵਾ ਦੀ ਬਦਲੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਦੀ ਬਕਾਇਦਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ

ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਸ ਕੇ ਦਾਸ, ਐਕਟ ਜੀ. ਸੀ.ਜੇ., ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਅਯੰਗਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੇ. ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੀ ਕਮੀ ਦੇ ਕੇ. ਇਸਲਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਟੌਤੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਟੌਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਯੇਲਕਰ, ਜੇ., ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਤੇ ਸੁਬਾ ਰਾਓ ਅਤੇ ਰਘੁਬਰ ਦਿਆਲ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨੇਕਰ ਦੀ ਫਾਈਲ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਵਿਭਾਗੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿਚ ਵੀ 8/20 ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਲਟਾ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ

-9-

ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੇ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਨੇਕਰ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਹਾਲ ਹੋਣ ਦਾ ਲਾਭ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਸਲ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਾੜਾ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਕੇਸ ਜੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਰਾਮ ਸਰਨ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 36 ਆਫ 1963, ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 16 ਸਤੰਬਰ, 1963 ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਾਮ ਸਰਨ ਦਾਸ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਤੌਰ ਮਾਲ ਸਹਾਇਕ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੁਧਾਰ, ਹਿਸਾਰ, ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ) ਨਿਯਮ,

1930 ਦੇ ਨਿਯਮ 23 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਨੈਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਮ ਸਰਨ ਦਾਸ ਨੇ ਫਿਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਭੀਮ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸਨ, ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਸਥਾਨ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਸ੍ਰੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਰਡਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦਲਵੀਂ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ, ਮਨਘੜਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ।

“ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਇਪਜੈਕਟਡ ਆਰਡਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ

-10-

ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਢਲੀ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਨਿਆਂ ਸਿਰਫ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਰੁਖ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 23 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗਲਤ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਉਕਤ ਖੋਜ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਪਿਗਿਊਨਡ ਆਰਡਰ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜਾਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

Lordship ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ-

"ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ, ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 311 ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਏਗਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 23 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਬਦਨੀਤੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ

-11-

ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਾਲਾ ਫਿਡਸ ਦਾ ਇੱਕ ਤੱਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ। ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਟਰਨ ਫਾਈਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।"

ਆਖਰਕਾਰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ-

"ਇਸ ਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗੰਭੀਰ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖੰਡਨ,

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਮਾਂਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਵੇ *

ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਬਨਾਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਬੰਬਈ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਗਲਾ, ਸੀ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਸਥਾਈ ਨੈਕਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤ੍ਰਾਂ ਅਣਗੌਲਿਆ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

-12-

ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਅਬਨਾਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਸੀ. ਵਧਵਾ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਰਨ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਏ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸਮਝਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ। ਸ: ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ

ਰਾਜ (6) ਵਿੱਚ, ਡਾ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੈਕਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਡਾ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹੁਕਮ ਮਾੜੇ ਸਨ। ਅਯੰਗਰ, ਜੇ., ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਦੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਟਿੱਪਣੀ, ਜੋ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਤਾਹੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਯੰਗਰ, ਜੇ. ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਦੇ ਦੋ ਆਧਾਰ ਅਕਸਰ ਅਟੁੱਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ-

"ਇੱਥੇ ਰੁਕਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੋਈ ਅਪੀਲੀ ਫੇਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੋਲ ਲੋੜ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਅਧਿਕਾਰ-ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ

-13-

ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਿਯਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਾਂ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬਦਨਾਮੀ। ਜੇਕਰ ਐਕਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜਾਂ

ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਟੇਢੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।"

ਅੱਗੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 226 ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਰਾਜ ਦੀ ਹਰੇਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ, ਸਹੀ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ। ਸੀ.ਐਸ. ਰੇਜ਼ੀ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (7) ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਗਲਤ ਇਰਾਦਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਅੜਚਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਿੱਜੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ

-14-

ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਭੜਕਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਉਸ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੇ ਉਸਨੇ ਬਲਿਟਜ਼ ਵਿੱਚ ਛਪੇ

ਇੱਕ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸੇ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਗਲਤ ਉਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸਨ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਯੰਗਰ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਡਾ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼, ਸਮਿਥ ਬਨਾਮ ਈਸਟ ਐਲੇਏ ਰੂਰਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕੌਂਸਲ (8) ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖਰੀਦ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਗਲਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਸਕਾਉਂਟ ਸਾਇਮੰਡਜ਼, ਹੈਨਰੀਟਨ ਦੇ ਲਾਰਡ ਮੋਰਟਨ ਅਤੇ ਲਾਰਡ ਰੈਂਡਕਲਿਫ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ) ਐਕਟ, 1946 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 16 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਸਕਾਉਂਟ ਸਾਇਮੰਡਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੁਰੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਹੀ ਸੀ ਜੋ ਪੈਰਾ 16 ਨੇ ਰੇਕਿਆ ਸੀ। ਲਾਰਡ ਰੀਡ ਅਤੇ ਹੈਰੋ ਦੇ ਲਾਰਡ ਸੇਮਰਵੇਲ ਨੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਲਾਰਡ ਰੀਡ ਨੇ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ

ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ "ਮਾਲਾ ਫਿਡਸ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ। ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ

ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਅਲਟਰਾਵਾਇਰਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਫਰਕ ਖਿੱਚਿਆ, ਪਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਬੇਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਉਸਦਾ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਬੰਧਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਲਾਹੌਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਨਿਯਮ 75-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਹੌਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਆਦਿ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1939 ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਅਤੇ 16, ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਾਉਣ ਵਜੋਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ , ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਰਡਰ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਧਾਰਾ 16 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਯੰਗ ਸੀ.ਜੇ. ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 75-ਏ ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਅਤਿਅੰਤ ਸੀ। vires ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਆਰਡਰ ਸੱਚਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਵਸਤੂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨਥਵਾਨ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

(10) ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਨਿਵਾਰਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਐਕਟ, 1950 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੁਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਜੇਕਰ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਸੂਤੇਸ਼ ਲਹਿਰੀ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਸਟੇਟ (11) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੀ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਸੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ, ਜੇ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਗਲਤ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਅਭਿਆਸ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਉਦਯੋਗਿਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ (12) ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ, ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ-ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜੇ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ। .

ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਖ ਨੁਕਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਗੰਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਸਰਨ ਦਾਸ, ਡਾ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੀ. ਐੱਸ. ਰੇਜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਲਿਮਟਿਡ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀਆਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਐਲ.ਡੀ. ਕੋਸ਼ਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾਏ ਗਏ ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਮ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਰੈਗੂਲਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਆਰ. ਵਰਮਾ (13) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਟੀ.ਆਰ. ਵਰਮਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ. ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵੈਂਕਟਰਮਾ ਅਈਅਰ, ਜੇ., ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੇਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ

ਲਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਸਬੂਤ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। . ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:-

"ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ।"

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਕ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਉਪਾਅ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਉਪਾਅ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਪਾਅ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਕੌਸਲ ਨੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਰਾਮ ਸਰਨ ਦਾਸ, ਡਾ: ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਸੀ.ਐਸ. ਰੇਜੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗਲਤ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਅਪਵਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਆਰ. ਵਰਮਾ (13) ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਜਿਹੇ ਕੇਰਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਬਨਾਸ਼ਾ ਸਿੰਘ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਮਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਵਿਵੇਕ, ਜੇ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਖੋਹਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ

ਅਦਾਲਤ ਕਿਸ ਰਾਹ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗੀ। ਉਹ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਅਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ

-19-

ਇੱਕ ਸਟੀਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤ੍ਰਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੱਥ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੋਰਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਧਿਰਾਂ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਰਾਹਤ ਲਈ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ- ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਝਗੜਿਆਂ ਵਰਗੇ ਵਿਵਾਦ, ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਉਪਾਅ ਮੰਗਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਉੱਦਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਤ੍ਰਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਕੇਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਵੇਕ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕੋਰਸ ਹੈ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ। ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੇਸ ਦੇ ਸਹੀ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਮੰਦਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ

'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ

-20-

ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ 4-F(ਬੀ), ਖੰਡ V ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ 9 ਹੈ, ਜੇਕਰ ਤੱਥ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਿਯਮ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹਰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਿਤ ਤੱਥ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੇਰਸ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਰੈਕਸ ਬਨਾਮ ਕੈਂਟ ਜਸਟਿਸਾਂ (14) ਵਿੱਚ, ਪੀਸ ਦੇ ਕੁਝ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਰਟੀਓਰੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕਿਸਮ ਦਾ, ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੋਵੇਗਾ

ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਧਿਆਇ 4-F ਵਿਚਲੇ ਨਿਯਮਾਂ

ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਏਗੀ ਜੋ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ। (ਬੀ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖੰਡ V।

ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਸਾਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗਾ।

-21-

ਦੁਲਟ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਜੋ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਆਮ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਾਲੀਅਮ V ਦੇ ਚੈਪਟਰ 4-F(b) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪੰਡਿਤ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇ.-

(1) ਅਦਾਲਤ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ 'ਤੇ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਆਮ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਆਇ 4-F(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ-ਸਖਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ

ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ
ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Onam

(Translator)